

Bjørkefink *Fringilla montifringilla*

Global utbredelse

Bjørkefink har en typisk nordlig utbredelse og hekker over omtrent hele nordlige Palearktis fra Skandinavia i vest til Kamtsjatka i øst. I nord hekker den helt til tregrensa, og i sør mot Sør-Skandinavia, Moskva, Altai og NV-Mongolia. Bjørkefink og bokfink synes å utgjøre et artspar med ulike utbredelsesmønstre, men overlapper i Fennoskandia og Russland (Harrison 1982).

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge hekker bjørkefink over det meste av landet. Den er mest tallrik i høyereliggende barskog og særlig i fjellbjørkeskog. Bjørkefink er en av de mest tallrike fuglene i fjellbjørkeskogen. Den hekker så langt mot nord og så langt opp mot fjellet som bjørkeskogen finnes. Arten hekker sparsomt i lavlandet, særlig i Sør-Norge, og mangler i en del kystnære og lavereliggende deler av Sør-Norge. Kartet gir et for dårlig bilde av totalforekomsten av bjørkefink, da den er svært vanlig på store områder med dårlig dekning. Dette gjelder bl.a. høyereliggende arealer i Hedmark, Nord-Trøndelag og Nord-Norge.

I enkelte år kan bjørkefink også hekke i stort antall i lavlandet i Sør-Norge. Lavlandshekking ser ut til å forekomme særlig når det er sein vår. I lavlandet slår bjørkefinken seg gjerne ned i nærheten av gråtrostkolonier.

Bjørkefink hekker både i lauvskog og barskog, og særlig i bjørkeskog. Den lever i hekketiden mest av insekter og edderkopper. Frø utnyttes lite i sommerhalvåret. Ungene blir utelukkende matet med insekter.

Bjørkefink i fjellbjørkeskogen har vist seg i liten grad å ha overlappende territorier med løvsanger, og et gitt territorium kunne være okkupert av løvsanger det ene året og av bjørkefink det andre. Hekketettheten av den ene arten var lav når tettheten av den andre var høy. Forsøk viste imidlertid at forsvaret av territorium var rettet mot individer av samme art. Observasjonene tyder på at det finnes små nyanser i de to artenes krav til hekkeområde, og at kvaliteten på de enkelte territoriene varierer fra år til år. Ett år kan det enkelte område være attraktivt for løvsanger, det neste for bjørkefink (Hogstad 1975, Fonstad 1984).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Det foreligger et grovt bestandsanslag på at det hekker totalt over 1 million par bjørkefink i Norge. Det har neppe skjedd noen generell endring i bestandsstørrelse eller utbredelse de siste 20 år. Innen det enkelte område kan imidlertid bestandene variere relativt mye mellom år, avhengig av værforholdene i hekketiden, mattilgangen og forholdet til andre arter.

Tetthetene i både fjellbjørkeskogen og høyereliggende barskog kan komme opp i 100-150 territorier/km² (Røv 1975, Moksnes 1979, egne data). Generelt ligger de fleste publiserte data fra fjellbjørkeskogen imidlertid mellom 30-100 territorier/km². I en lauvskogs-gradient i Surnadal, Møre og Romsdal varierte tetthetene mellom ca. 50 territorier/km² i edellauvskog til ca. 130 territorier/km² i bjørkeskog (Røv 1975). I blandingsskog og alm-hasselskog

ved Trondheimsfjorden var tettheten av bjørkefink 0-10 territorier/km² (Reitan 1986). I Rogaland foreligger tetthetsestimater fra ulike skogtyper fra 200-300 moh til høyereliggende bjørkeskog, varierende fra 5-15 til ca. 50-90 territorier/km² (Carlsson m.fl. 1988).

Hekkebiologi

Arten er utpreget territoriell. Sangen er en høy og tydelig strofe som høres i hekketiden på hannenes territorier. Sangaktiviteten er størst under pardannelsen. Reiret plasseres i tre. I bjørk ligger det gjerne inntil stammen eller i en stammekløft, og er som oftest ikke lett å få øye på. I bartre legges det ofte ut på greinene. Reiret består av mose, strå, hår, ull og lav, og er føret med fine strå, hår og fjær. Reiret er noe løsere konstruert enn bokfinkens og bygges av hunnen. Eggene legges ofte i siste halvdel av mai i lavere trakter i Sør-Norge, i fjellbjørkeskogen og i Nord-Norge som oftest i løpet av juni. Eggene ruges 11-12 døgn av hunnen som sjelden går av reiret. Ungene er i reiret 12-13 døgn og mates av begge foreldre. Reiret er som oftest lett å finne i ungeperioden, fordi begge foreldre da varsler intenst ved reiret.

Trekkforhold

De fleste hekkeområdene forlates innen august. Bjørkefinkene opptrer i store flokker utover høsten og under trekket, til dels blandet med bokfink. Størsteparten trekker ut av landet i september-oktober. Snøforholdene er viktigste årsak til at arten er trekkfugl (Jenni 1987). Fuglene finner om vinteren det meste av maten på bakken. Overvintringsområde for norske bjørkefinker synes vesentlig å være Vest-Europa og De britiske øyer, fra Skandinavia og sørover til Sør-Frankrike og Nord-Italia. De fleste bjørkefinker kommer tilbake til hekkeområdene i april og første halvdel av mai. Til de nordligste delene av landet kommer de enkelte år først ut i juni.

Bjørkefink overvintrer i svært varierende antall i Norge. Særlig i kyststrøkene nordover til Trondheimsfjorden overvintrer mange bjørkefinker. Antall fugl som overvintrer er størst når produksjonen av granfrø, bokenøtter eller rognebær er høy. Tilgangen på bokenøtter er en viktig faktor for overvintringen hos bjørkefink (jf. Jenni 1987). I enkelte områder i utlandet med mye bokenøtter kan bjørkefink danne flokker på mer enn 1 million individer. Også i Vestfold har flere bjørkefinker overvintret i vintre med god tilgang på bokenøtter (Lifjeld 1992).

Ole Reitan

Bjørkefink *Fringilla montifringilla*

1118 ● Konstatert hekking

757 ● Sannsynlig hekking

563 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

